

Mirko ĐUKANOVIĆ*

NEDOVOLJNA ZASTUPLJENOST SAVREMENIH MEDIJA U MLAĐIM RAZREDIMA OSNOVNE ŠKOLE

Sažetak: Vrijeme u kom živimo odlikuje se masovnom ekspanzijom medija, koji su počeli zalaziti u sve segmente života, što će reći da su postali sastavni dio naše svakodnevice. Izvjesno je da implementacija savremenih medija u nastavni proces doprinosi pospješivanju kvaliteta same nastave, stvara okolnosti u kojima se lakše usvajaju programom predviđeni sadržaji, te obezbjeđuje jednostavan i brz dolazak do traženih informacija. Stručno korišćenje savremenih medija od strane nastavnika pospješuje aktivnije učešće učenika, pritom utičući i na podsticanje njihovog istaraživačkog i samostalnog rada. Međutim, evidentno je da se u našim osnovnim školama primjeni savremenih medija ne posvećuje dovoljno pažnje, zbog čega im se ne može pripisati epitet savremene. Ove okolnosti implicitno obavezuju naš školski sistem da preduzme odgovarajuće postupke kako bi se pratila dostignuća savremenog društva. Zadatak ovog rada je da se na osnovu rezultata analize empirijskog istraživanja ispituju faktori koji utiču na nedovoljnu zastupljenost savremenih medija u mlađim razredima osnovne škole, te se na taj način ukaže i na prepreke koje utiču na „klackanje” našeg školskog sistema za razvijeni. Rezultati istraživanja nas navode na fokusiranje problema koje treba urgentno rješavati, sve u cilju učestalijeg korišćenja savremenih medija u školama, čime bi i kvalitet nastave bio na zadovoljavajućem nivou.

Ključne riječi: *nastava, škola, savremeni mediji, nastavnik*

1. UVOD

Savremeno društvo odlikuju brze i temeljne promjene, pa se u takvim uslovima i pred školom posavljaju zahtjevi koje treba uskladiti sa postojećim okolnostima. Djeca se konstantno nalaze u tehnološki sadržajnom okruženju, te se nastoje i u školama stvoriti uslovi koji prate njihov život van školskih prostorija. Novonastale okolnosti nameću učiteljima potre-

* Mr Mirko Đukanović, OŠ „Ratko Žarić”, Nikšić

bu permanentnog usavršavanja, pogotovu sa aspekta implementacije savremenih tehnologija u nastavni proces, sa ciljem pospešivanja kvaliteta rada. Inovacije u nastavi treba da postanu bitan segment školskog sistema, što za sobom povlači obavezu učitelja da izvode nastave koja će svoju inovativnost usmjeriti na pospešivanje zainteresovanosti učenika za programom predviđene sadržaje.

Početni uslov primjene savremenih medija u nastavi jeste adekvatna opremljenost prostorija u kojima se realizuje nastavni proces. Osim zadovoljavanja materijalnih preduslova, izuzetno bitnu stavku čini osposobljenost nastavnog osoblja za korišćenje savremenih medija. Kako u našim školama nemamo adekvatne uslove za uspješno primjenjivanje savremenih medija, pred nama je zadatak da decidno identifikujemo razloge koji nam ometaju put njihove efikasne implementacije. Dakle, radom želimo ispitati razloge nedovoljne zastupljenosti savremenih medija u radu sa djecom mlađe osnovnoškolske dobi.

2. SAVREMENI MEDIJI U NASTAVI

Tradicionalnu nastavu karakteriše prezentovanje gotovih znanja koje učenici dobijaju, a koja im služe za rješavanje poznatih problema. Polako dolazi do napuštanja koncepta obrazovanja u kom se svim učenicima na isti način istovremeno pruža isti kvantum znanja. Novonastale okolnosti koje karakteriše ekspanzija savremenih medija nameću nam obavezu iznalaženja rješenja koja će u nastavnom procesu svakom učeniku pružiti znanja shodno njegovim mogućnostima i interesovanjima, nezavisno od nivoa njegove prethodne pripremljenosti. Treba težiti stvaranju škole koja će predstavljati sredinu u kojoj će i učitelji i učenici zajedno razvijati potencijale, te podsticati sopstvenu inventivnost.

Uslovi savremenog života karakterišu velike i izuzetno brze promjene, što nas upućuje na činjenicu da i proces sticanja znanja treba imati inovativnu komponentu. Dakle, učiteljeva uloga više se ne svodi na prenošenje znanja, već na animirajuću, savjetodavnu ulogu prilikom sticanja znanja, potpomognutu mogućnostima koje pružaju savremeni mediji. Samo prisustvo savremenih medija u učioničkim prostorima ne znači i automatsko povećavanje kvaliteta nastave, što će reći da samo prisustvo savremenih medija u učionicama nije dovoljan uslov osavremenjavanja nastavnog procesa.

Savremena nastava traži takvog učitelja koji će biti osposobljen da koristi različite izvore znanja i informacija, koristi se različitim medijima, ka-

ko u okvirima školskog sistema, tako i izvan njega. Pod informatički pismenim nastavnikom podrazumijeva se osoba koja je osposobljena za rad na računaru (sto znači da se uspješno služi nekim od operativnih sistema, koristi se programima za pretragu interneta, npr. *Mozzila*, koristi se nekim od programa za izradu prezentacija, npr. *PowerPoint*, te zna da se služi nekim od načina za elektronsko dopisivanje). Dakle, medijski „pismen” učitelj podrazumijeva osobu osposobljenu za preuzimanje informacija dobijenih putem medija, kritički se osvrće na iste, pritom prihvatajući saznanja o mogućnostima zloupotreba informacija dobijenih posredstvom medija, te samih medija. Kako inovacije moraju postati stil i način rada učitelja, to za sobom povlači uslov da svaki učitelj mora biti osposobljen za sprovođenje inovacija, što podrazumijeva i upotrebu savremenih medija. Dakle, nije dovoljno posjedovanje samo teorijskih znanja, već i neizostavnih praktičnih umijeća za primjenu savremenih medija u nastavi. Nastava organizovana u savremenim učionicama predavačima nudi mogućnost različitog pristupa prezentovanja gradiva, određujući strategiju pri učenikovom procesu usvajanja znanja, pa otuda na medije treba gledati kao na segmente koji pomažu, a ne odmažu učenju. Dakle, savremenim medijima u radu sa djecom mlađe osnovnoškolske dobi treba dati prostora, jer ishod njihove valjane primjene predstavlja kvalitetno realizovana nastave. To svakako ne znači da mediji u potpunosti zamjenjuju učitelja, već da je u osnovnim školama (imajući u vidu postojeće okolnosti u kojima se izvodi nastava), nesumnjivo potrebno preuzeti korake koji će inicirati edukaciju nastavnog kadra za implementaciju savremenih medija, čime će se i kvalitet nastave podići na zadovoljavajući nivo.

3. PODJELA MEDIJA U NASTAVI

Savremena nastava i učenje ne mogu se zamisliti bez udjela obrazovnih medija. Poslednje decenije obilježila je masovna ekspanzija i obuhvatna primjena medija u obrazovanju, što je za posljedicu imalo ozbiljne nedoumice i nesaglasnosti teoretičara oko njihove podjele, kategorizacije i klasifikacije. Uzimajući u obzir kriterijume za izbor nastavnih medija, pred stručnjacima se postavljaju pitanja: u kojim nastavnim situacijama je opravdana upotreba određenih nastavnih medija? koja je optimalna kombinacija medija u nekoj multimedijskoj prezentaciji? koji su mediji pogodni za individualno učenje, a koji za kolektivno podučavanje?...

Prilikom određivanja kriterijuma za izbor nastavnih medija, u radu ćemo se osvrnuti na neke od brojnih podjela. Imajući u vidu izvjesne nesaglasnosti didaktičara u vezi sa podjelom nastavnih medija, ukazaćemo na različite pristupe datoj problematici. Naime, različitosti u podjelama nastavnih medija katkad proizilaze iz nejasnih kriterijuma, odnosno unutrašnje logike [1].

Veoma zanimljivu klasifikaciju medija, iako starijeg datuma, nalazimo kod Tihomira Prodanovića (verbalna, tekstualna, vizuelna, auditivna, audio-vizuelna, manipulativna, eksperimentalna, te pomoćna vaspitnoobrazovna sredstva), kod koje zapažamo uključivanje medija koji se ne koriste samo u nastavi, već u obuhvatnijoj pedagoškoj praksi [2]. Mladen Vilotijević za okosnicu podjele medija uzima vrstu saznajnih čula na koja djeluje konkretan medij. Otuda on razlikuje: vizuelne, auditivne, audio-vizuelne medije, dok u posebnu grupu svrstava tekstualne medije, računare, jezičke laboratorije, simulatore i trenažere [3]. Imajući u vidu načine kojima učenici percipiraju stvarnost, Vladimir Poljak nastavna sredstva dijeli na: vizuelna, auditivna, audio-vizuelna i tekstualna. Vladimir Poljak, nadalje, nastavne medije s obzirom na dimenzije dijeli na dvodimenzionalne i trodimenzionalne, dok s obzirom na način prikazivanja pojava medije dijeli na statične i dinamične [4].

Interesantnu podjelu nastavnih medija predstavlja klasifikacija shodno redoslijedu njihovog pojavljivanja. Uzimajući u obzir navedeno, podjela nastavnih medija bi izgledala ovako:

a) *nastavni mediji prvog razdoblja* obuhvataju neposrednu stvarnost, slike, karte, rukopise, školsku tablu; zajednička karakteristika ovih medija je da za njihovu primjenu u nastavi nije potreban nikakav uređaj, odnosno aparat;

b) *nastavni mediji drugog razdoblja* obuhvataju priručnike, školske udžbenike i štampane materijale; ovi mediji korespondiraju sa uvođenjem štamparija u proces komunikacije, što je za posljedicu imalo brzo i jeftino reprodukovanje rukopisa;

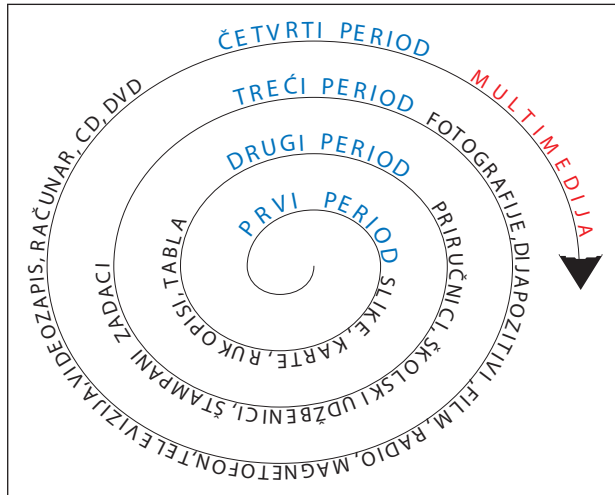
c) *nastavni mediji trećeg razdoblja* omogućili su upotrebu fotografije, dijapozitiva, filma, radija, magnetofona, televizije, video-zapisa, te računara u nastavnom procesu.

d) *nastavne medije četvrtog razdoblja* karakteriše uspostavljanje veze između učenika i mašina za učenje; u ovu grupu medija spadaju programirane mašine za učenje, samoučenje i upotreba personalnog računara koji omogućavaju multimedijски pristup u nastavi [5].

Podjelu medija kojom je zaokupljen razvoj savremene tehnologije nalazimo kod Nikole Mijanovića (Šema 2), gdje se obrazovni mediji dijeli na: verbalne, tekstualne, vizuelne, auditivne, audio-vizuelne, elektronske multimedije, odnosno tehničke uređaje, pomagala i instrumente [6].

Pored navedenih, postoje i druge podjele među kojima ćemo navesti podjele s obzirom na: a) karakter rada u nastavi (demonstraciona, nastavno-radna, laboratorijsko-eksperimentalna, manipulativna, operativna, proizvodna); b) porijeklo nastavnih sredstava (fabrički proizvedena sredstva, sredstva proizvedena u školi...);

c) stepen didaktičke prerade (prirodni predmeti, prerađeni prirodni predmeti, te nastavna sredstva simboličkog karaktera); d) mjesto primjene (nastavna pomagala u prirodi, industriji, školi, te drugim ustanovama); e) način percipiranja (vizuelni, auditivni, audiovizuelni); f) saznavnu funkciju (nastavna sredstva kao neposredni izvori znanja i nastavna sredstva kao pomagalo u smislu posrednog sticanja znanja) [7].

Šema 1. Podjela medija shodno periodima pojavljivanja

Šema 2. Klasifikacija medija

S obzirom na raznovrsnost i brojnost medija, postoje i druge podjele, koje zbog obima našeg rada nijesmo u mogućnosti ovom prilikom detaljnije da elaboriramo. No, koju kod klasifikaciju medija prihvatili, treba imati na umu da cilj upotrebe medija u nastavi nije određivanje postotka zastupljenosti, već njihova racionalna i pravovremena primjena, čime želimo direktno uticati na pospješivanje učeničkih postignuća. Dakle, bitno je imati u vidu valjanost primjene medija u nastavi, jer nas nestručna upotreba može odvući u tehnicizam, kojim ćemo kult tehnike izdići na toliki nivo da će doći do zanemarivanja vaspitnoobrazovnih komponenti.

4. NEOPHODNOST PRIMJENE SAVREMENIH MEDIJA U NASTAVI

Ovim radom želimo skrenuti pažnju na neophodnost primjene savremenih medija u mlađim razredima osnovne škole, što za sobom povlači neophodnost osposobljavanja učitelja za njihovu implementaciju. Osposobljavanjem učitelja za primjenu savremenih medija u mlađim razredima osnovne škole širi se vidokrug novih saznanja, a samim se tim i nadograđuju njihove didaktičko-metodičke kompetencije. Imajući u vidu da se tehnički noviteti u posljednje vrijeme ubrzano javljaju, ne možemo tvrditi da se o savremenim medijima može sve naučiti, već se možemo samo truditi da pratimo tempo njihovog razvijanja. Usljed takvih okolnosti, osposobljavanje učitelja za primjenu savremenih medija u nastavni proces ima notu permanentnosti. Kontinuiranom upotrebom savremenih medija u nastavnom procesu utiče se na pospješivanje učiteljevih stručnosti pri stvaranju nastavnih strategija, a sve saglasno umješnom kombinovanju elemenata didaktičko-metodičkih oblasti.

Prethodno smo naveli da je opremljenost učionice adekvatnim uređajima neophodan uslov za nastavu koja želi imati epitet savremene, iako ne smijemo previdjeti i neophodnost učiteljeve informatičke pismenosti. Informatički pismen učitelj lako se snalazi u uslovima savremeno organizovane nastave, lakše prevazilazi prepreke na koje nailazi tokom realizacije programom predviđenih sadržaja, te i sam pruža pomoć osobama sa nižim stepenom informatičke pismenosti (bilo da se odnosi na učenike, kolege...). Učiteljeve lične i stručne kompetencije, potpomognute savremenim medijima, stvaraju djelotvorno okruženje u kojem učenici sa lakoćom ovladavaju programom predviđenim znanjima. Svakako da je i učenicima zanimljivije pohađati nastavu u kojoj se racionalno koriste savremeni mediji, nego li nastavu u kojoj dominira nastavnikovo izlaganje bez upotrebe savremenih

učila. Kako su nastavnim programima prikupljeni sadržaji koji zbog svoje prirode nisu dokučivi našim čulima, savremeni mediji pružaju nam mogućnost stvaranja okruženja u kom se učenicima stvaraju iluzije stvarnosti, te iluzije blizine i osjećaj učešća u pojedinim aktivnostima.

„U novim okolnostima uspješan nastavnik je *vođa mišljenja*, stručni

konsultant, partner na zajedničkom zadatku”[8]. Mogućnosti, koje pruža interaktivna multimedijaska prezentacija nastavnog gradiva, nastavnika obavezuju na koordinisanje više faktora i novih vještina učenja, pri tom otvarajući i mogućnost proširivanja njegovih ličnih vještina. Cilj rada u nastavnoj sredini koja obiluje savremenim medijima jeste stvaranje okruženja bogatog izvorima znanja, te motivacija učenika za uspješnost u radu. Primjenjujući savremene medije, nastava postaje očiglednija, dinamičnija, povećava se unutrašnja i spoljašnja motivacija učenika, pri čemu učenička znanja postaju trajnija [9]. Savremeno organizovana nastava podrazumijeva korišćenje video-projektora, aktivne elektronske table, mikrokamere za prezentovanje trodimenzionalnih modela, a sve u vezi sa računarima čije hardverske komponente prati adekvatna softverska podrška (Slika 1).

Izvođenje nastave u multimedijalnom okruženju pozitivno utiče na kreiranje pedagoških situacija u kojima dolazi do povećanja ne samo aktivnosti učenika, već i odgovornosti za uspjeh nastave, odnosno učenja. Dobro osmišljen sadržaj, prezentovan u multimedijalnom okruženju, učenicima pruža mogućnost bržeg sticanja znanja, te mogućnost analiziranja i zaključivanja. Takvo okruženje učenike podstiče da istražuju, otkrivaju i rješavaju problem, dajući bitan doprinos vlastitom ravoju. Imajući u vidu da se učenici međusobno razlikuju po tempu učenja, odnosno polju interesovanja, savremeni mediji daju nam i mogućnost diferencijacije nastave, kojom se postižu različita razvojna postignuća, sve saglasno individu-

Slika 1. Savremeni mediji

Slika 2. Multimedijana učionica [10]

alnim mogućnostima. Savremeno opremljena učionica (Slika 2), posjeduje više različitih medija, koji spajanjem učenicima pružaju mogućnost da simultano koriste pokretnu sliku, zvuk, tekst, ilustracije, animacije, sve u cilju savladavanja odgovarajućeg sadržaja. Izvori informacija u ovakvom okruženju su različiti – digitalna bi-

blioteka, školski didaktički centar, multimedijalna didaktička mreža, simultani video sistemi, internet.

Ovakvo okruženje ne bi trebalo koristiti za gomilanje enciklopedijskih znanja koje učenici treba da usvoje, već nastavni proces zasnovati na učiteljevim podsticanjima i razvijanjima kreativnog mišljenja kod učenika. U tom nastojanju učitelji treba da se oslanjaju na navedene medije koji samo u rukama osposobljenog učitelja mogu uspješno da potpomognu plodotvornost učeničkog rada. Učenje koje se odvija u multimedijalnom okruženju kod učenika istovremeno angažuje više čula, čime se postiže veći efekat rada. Učenik se stavlja u centar nastavnog procesa, rad prilagođava ne samo sopstvenim interesovanjima, već i mogućnostima. Dodatni razlog neophodnosti primjene savremenih medija u nastavnom procesu u radu sa djecom mlađe osnovnoškolske dobi, predstavlja činjenica da učeniku tokom rada mediji obezbjeđuju konstantnu povratnu informaciju o sopstvenim rezultatima. Svakako da se prilikom pripreme, kreiranja i primjene multimedijalnih obrazovnih paketa ne smije insistirati na simulaciju atmosfere u učionici tradicionalnog tipa, jer takvi pokušaji neće dati valjane rezultate.

Pored pozitivnih rezultata primjene multimedija, naš osnovnoškolski sistem još uvijek nije u potpunosti spreman za njihovu implementaciju, pogotovu ako oni pored hardverske i softverske podrške, traže i neizostavnu permanentnost na polju usavršavanja učitelja. Možemo zaključiti da savremeni mediji učiteljima pružaju mogućnost interesantnijeg prezentovanja programom predviđenih sadržaja. Ako tom dodamo i mogućnost indi-

vidualizacije, odnosno diferencijacije, bespotrebno je dodatno obrazlagati neophodnost uvođenja savremenih medija u radu sa djecom mlađe osnovnoškolske dobi. U narednom dijelu rada donijevamo mišljenja učitelja koji nastavu izvode u mlađim razredima osnovne škole, a odnose se na intenzitet zastupljenost savremenih medija tokom realizacije nastave, te razlozima onemogućavanja njihove primjene.

5. METODOLOŠKI PRISTUP PROBLEMU

Sagledavajući važnost udjela savremenih medija u nastavnom procesu, problem našeg istraživanja obuhvata proučavanje zastupljenosti savremenih medija u radu sa djecom mlađe osnovnoškolske dobi. Nema sumnje da je navedeni problem izuzetno aktuelan i nadasve interesantan za pedagošku teoriju. Polazeći od navedenog problema, smatrali smo da je neophodno ispitati mišljenja učitelja koji izvode nastavu u mlađim razredima osnovne škole. Predmet našeg istraživanja bilo je proučavanje razloga nedovoljne zastupljenosti savremenih medija u radu sa djecom mlađe osnovnoškolske dobi. Imajući u vidu prirodu, sadržaj, te suštinu prethodno definisanog problema i predmeta, osnovni cilj ovog istraživanja svodi se na sagledavanje opsega primjene savremenih medija u mlađim razredima osnovne škole. Iz potrebe operacionalizacije i konkretizacije navedenog cilja istraživanja, proistekli su istraživački zadaci koji su se odnosili na utvrđivanje obima u kom se savremni mediji primjenjuju u nastavi, te razloga koji otežavaju njihovu implementaciju. Opšta hipoteza od koje smo pošli u ovom istraživanju odnosila se na nedovoljnu zastupljenost savremenih medija u radu sa djecom mlađih razreda osnovne škole. Uzorak istraživanja sačinjavali su učitelji osnovnih škola iz Nikšića i Podgorice. U istraži-

Tabela 1. Struktura uzorka

Redni broj	Škola iz koje dolaze ispitanici	Grad	Broj ispitanika	%
I	OŠ „Ratko Žarić“	Nikšić	9	25%
II	OŠ „Luka Simonović“	Nikšić	7	19,45%
III	OŠ „Braća Ribar“	Nikšić	7	19,45%
IV	OŠ „Olga Golović“	Nikšić	6	16,65%
V	OŠ „Radojica Perović“	Podgorica	7	19,45%
U K U P N O:			36	100%

vanju je učestvovalo 36 ispitanika, od kojih 29 iz škola sa područja opštine Nikšić, dok je preostalih 7 ispitanika sa područja opštine Podgorica. Smatramo bitnim naznačiti da se sve škole u kojima je istraživanje sprovedeno nalaze u užem gradskom jezgru. Struktura uzorka prikazana je u Tabeli 1.

Priroda izabranog problema, formulacija predmeta istraživanja, cilja i hipoteza istraživanja, usmjerila nas je na izbor anketiranja kao istraživačke tehnike. Podaci do kojih smo došli istraživanjem statistički su obrađeni. Statistička obrada podataka svedena je na deskripciju, pri obradi podataka korišćen je statistički postupak (izračunavanje procenata), uz konsekventno izvođenje adekvatnih zaključaka. Rezultati do kojih smo došli predstavljeni su tabelarno i grafički, uz prateću tekstualnu elaboraciju.

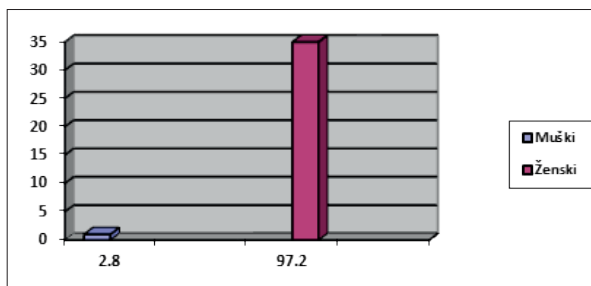
6. REZULTATI ISTRAŽIVANJA I NJIHOVA INTERPRETACIJA

Rezultati istraživanja dobijeni putem anketnog upitnika namijenjenog učiteljima koji izvode nastavu u mlađim razredima osnovne škole, sumirani su i predloženi grafički i tabelarno u dijelu rada koji slijedi.

Prema kategoriji *polne strukture* anketiranog nastavnog osoblja koje izvodi nastavu u mlađim razredima osnovne škole, dobili smo sljedeće rezultate:

Tabela 2. Polna struktura anketiranog nastavnog osoblja

Odgovori \ Škola	I	II	III	IV	V	Ukupno:	%
Muški	-	-	-	-	1	1	2,8%
Ženski	9	7	7	6	6	35	97,2%
Ukupno:	9	7	7	6	7	36	100%

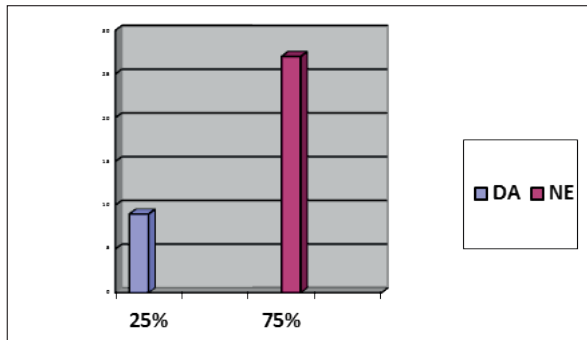
Grafikon 1. Grafički prikaz obrađenih podataka dobijenih na pitanje o polu

Iz *Tabele 2* i *Grafikona 1* evidentno je da je u školama (u kojima je sprovedeno istraživanje) dominantna ženska populacija. Naime, čak 97,2% anketiranih čine pripadnice ženskog pola, dok preostalih 2,8% čine muškarci. Dobijeni podaci govore nam da u školama nastavu u mlađim razredima osnovne škole u velikom procentu realizuju pripadnice ženskog pola. Kako je procenat muške populacije izuzetno nizak, istraživanjem ne bismo mogli ispitati postojanje eventualne razlike u primjeni savremenih medija u nastavi s obzirom na pol.

Na pitanje: *Da li Vam je bazično obrazovanje pružilo adekvatnu edukaciju za primjenu medija u nastavi*, ispitanici su dali sljedeće odgovore:

Tabela 3. Adekvatna obučenost za primjenu medija

Odgovori \ Škola	I	II	III	IV	V	Ukupno:	%
Da	1	3	3	1	1	9	25%
Ne	8	4	4	5	6	27	75%
Ukupno:	9	7	7	6	7	36	100%

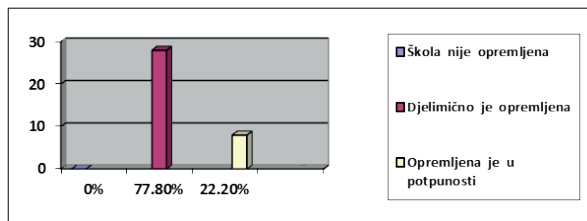
Grafikon 2. Prikaz dobijenih podataka o pitanju adekvatnog stepena obučenosti za primjenu medija u nastavi

Na osnovu rezultata prikazanih u *Tabeli 3*, odnosno *Grafikonu 2*, primjećujemo da se 25% anketiranih učitelja izjasnilo da im je bazično obrazovanje pružilo adekvatnu edukaciju za primjenu medija u nastavi, dok je preostalih 75% anketiranih to negiralo. Dobijeni podaci navode nas na zaključak da je izvjesna prepreka koja prouzrokuje nedovoljnu zastupljenost savremenih medija u nastavi to što učiteljima bazično obrazovanje ne pruža adekvatnu edukaciju za njihovu implementaciju.

Na tvrdnju *Škola u kojoj radim opremljena je savremenim medijima*, dobili smo sljedeće rezultate:

Tabela 4. Opremljenost škola savremenim medijima

Odgovori \ Škola	I	II	III	IV	V	Ukupno:	%
Nije opremljena	—	—	—	—		—	
Djelimično je opremljena	9	5	5	4	5	28	77,8%
Opremljena je u potpunosti	-	2	2	2	2	8	22,2%
Ukupno:	9	7	7	6	7	36	100%

Grafikon 3. Prikaz stanja opremljenosti škola savremenim medijima

Iz *Tabele 4* i *Grafikona 3*, evidentno je da se savremeni mediji ne nalaze u dovoljnoj mjeri u školskim prostorijama. Čak 77,8% anketiranih izjasnilo se da je škola djelimično opremljena savremenim medijima, dok se preostalih 22,2% ispitanika izjasnilo da im je škola opremljena u potpunosti savremenim medijima. Znači, razlog nedovoljne zastupljenosti savremenih medija u radu sa djecom mlađe osnovnoškolske dobi predstavlja i nedovoljna opremljenost škola savremenim učilima.

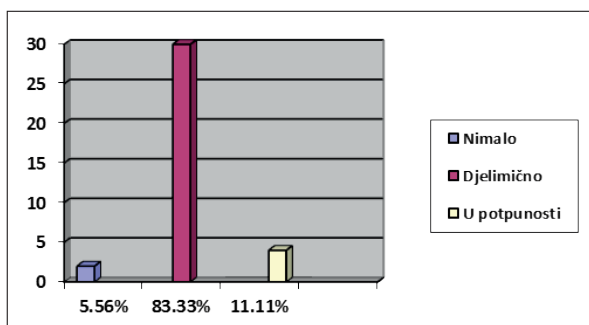
Na tvrdnju: *Ustanova u kojoj sam zaposlen/a obezbijedila mi je kontinuirano usavršavanje na polju implementacije nastavnih medija u radu sa djecom mlađe osnovnoškolske dobi*, dobili smo sljedeće podatke:

Grafički prikaz dobijenih podataka stručnim usavršavanjem nastavnog osoblja od strane škole (za primjenjivanje savremenih medija u nastavi) izgleda ovako:

Iz *Tabele 5* i *Grafikona 4*, uočavamo da se 5, 56% ispitanika izjasnilo da im škola u kojoj su zaposleni uopšte ne pruža mogućnost edukovanja

Tabela 5. Kontinuirano usavršavanje na radnom mjestu

Odgovori \ Škola	I	II	III	IV	V	Ukupno:	%
Nimalo	2	—	—	—	—	2	5,56%
Djelimično	6	6	5	6	7	30	83,33%
U potpunosti	1	1	2	—	—	4	11,11%
Ukupno:	9	7	7	6	7	36	100%

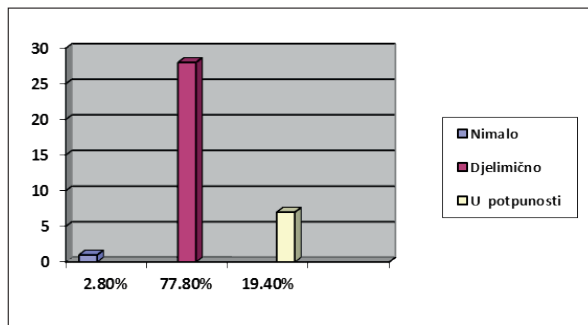
Grafikon 4. Stručno usavršavanje na radnom mjestu

za primjenu savremenih medija u nastavi, njih 83,33% se izjasnilo da im ustanova u kojoj su zaposleni samo djelimično pruža tu mogućnost, dok se 11,11% ispitanika izjasnilo da su u potpunosti osposobljeni za primjenu savremenih medija u nastavi. Navedeni podaci nas navode na zaključak da naš osnovnoškolski sistem nedovoljno pažnje posvećuje radu na stručnom usavršavanju zaposlenih kada je riječ o implementaciji savremenih medija. Ovim putem smo identifikovali još jedan razlog problemu nedovoljne zastupljenosti savremenih medija u radu sa djecom mlađe osnovnoškolske dobi. Izuzetnu važnost ove problematike detaljno smo elaborirali u teorijskom dijelu rada, pa ovim putem želimo skrenuti pažnju nadležnim institucijama kako bi se ovom pitanju posvetilo više pažnje, što bi za posljedicu imalo kvalitetniju realizaciju nastavnog procesa.

Teme koje su zaokupljene nastavnim programima prilagodljive su za prezentaciju posredstvom savremenih medija – jedna je tvrdnja koja se našla na anketnom listiću namijenjenom učiteljima. Tom prilikom dobili smo sljedeće rezultate:

Tabela 6. Prilagodljivost tema za prezentaciju

Odgovori	Škola					Ukupno:	%
	I	II	III	IV	V		
Nimalo	1	—	—	—	—	1	2,8%
Djelimično	7	5	5	5	6	28	77,8%
U potpunosti	1	2	2	1	1	7	19,4%
Ukupno:	9	7	7	6	7	36	100%

Grafikon 5. Pogodnost nastavnih sadržaja za prezentaciju

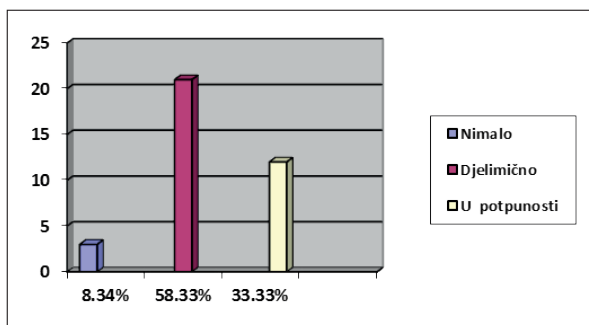
Na osnovu dobijenih podataka (predstavljenih u *Tabeli 6* i *Grafikonu 5*), možemo identifikovati još jedan razlog nedovoljne zastupljenosti savremenih medija u nastavi, a to je nedovoljna prilagodljivost programom predviđenih sadržaja. Ovo je potvrdilo 28 (77,8%) ispitanika, 1 ispitanik (2,8%) izjasnio se da programom predviđeni sadržaji uopšte nijesu pogodni za prezentovanje posredstvom savremenih medija, dok je 7 (19,4%) ispitanika potvrdilo punu prilagodljivost sadržaja prezentaciji.

Na pitanje *Koliko Vam ustanova u kojoj ste zaposleni pruža mogućnost konektovanja na internet*, dobili smo sljedeće rezultate:

Tabela 7. Mogućnost pristupa internetu u školi

Odgovori	Škola					Ukupno:	%
	I	II	III	IV	V		
Nimalo	3	—	—	—	—	3	8,34%
Djelimično	5	1	5	5	5	21	58,33%
U potpunosti	1	6	2	1	2	12	33,33
Ukupno:	9	7	7	6	7	36	100%

Dobijene podatke o pružanju mogućnosti pristupa internetu (od stane ustanove u kojoj su ispitanici zaposleni), donosimo i grafički.

Grafikon 6. Mogućnost konektovanja na internet u školi

Sagledavajući dobijene rezultate na pitanje *Koliko Vam ustanova u kojoj ste zaposleni pruža mogućnost konektovanja na internet* evidentno je da više od polovine ispitanika, njih 21 (58,33%), ima limitirane mogućnosti pristupu internetu na poslu, 12 ispitanika (33,33%) ima konstantan pristup internetu, dok su 3 ispitanika (8,34%), navela da uopšte nema mogućnost pristupa internetu na random mjestu. Kako se pod informatički pismenim nastavnikom podrazumijeva osoba koja, između ostalog, zna da na internetu nađe podatke (neophodne za uspješnu realizaciju nastavnog procesa), ostaje nam da se pitamo koliko ta nastava u našim školama može biti uspješna, ako škola ne pruža apsolutnu mogućnost konektovanja na internet. Imajući u vidu da se dio zadataka koji je vezan za preuzimanje podataka sa interneta nalazi u udžbenicima, moramo skrenuti pažnju na neophodnost urgentnog rješavanja ove problematike.

Na anketnom listiću našlo se i pitanje (otvorenog tipa) koje se odnosilo na navođenje portala, odnosno lokacije na internetu koji učiteljima pomažu u kvalitetnijoj pripremi i realizaciji nastavnog procesa. Tom prilikom ispitanici su naveli više lokacija od kojih izdvajamo one koji su se najčešće ponavljale, a to su: *Digitalne pčelice*, *Zlatna djeca*, *Školski kutak*, *Bojanka*, *Kreativna nastava*. Da kod ispitanika postoji težnja za osavremenjavanjem nastavnog procesa, dokazuju odgovori na ovo pitanje, ali prethodno elaborirani problemi uveliko utiču na njegovo osporavanje.

Kako smo istraživanjem došli do problema koji osporavaju osavremenjavanje nastavnog procesa u našim školama, ostaje nam obaveza njihovo

vih brzih otklanjanja, ukoliko želimo da nastavni proces da zadovoljava juće rezultate.

7. ZAKLJUČAK

Savremene društvene okolnosti, koje karakteriše ubrzan tehnološki razvoj, pred školu postavljaju zadatak praćenja njegovog tempa, kako bi se u učionicama bar djelimično dočaralo aktuelno tehnološko okruženje. U tu svrhu, ovim radom željeli smo identifikovati prepreke koje osporavaju primjenu savremenih medija u radu sa djecom mlađe osnovnoškolske dobi. Validnosti radi, uzorak ovog istraživanja bili su neposredni realizatori nastavnog procesa u osnovnoj školi. Tom prilikom došli smo do rezultata koji nas direktno upućuju na razloge nedovoljne zastupljenosti savremenih medija u radu sa djecom mlađe osnovnoškolske dobi.

Sumirajući obrađene podatke, došli smo do sljedećih rezultata:

– Iako nastavu u mlađim razredima osnovne škole realizuju nastavnici koji imaju različit stepen školske spreme, čak 75% ispitanika se izjasnilo da im bazično obrazovanje nije pružilo adekvatnu edukaciju za primjenu savremenih medija u nastavi.

– Nedovoljna primjena savremenih medija u nastavi uzrokovana je i nezadovoljavajućim stepenom opremljenosti učionica u kojima se realizuje nastava sa učenicima mlađe osnovnoškolske dobi. Ako tome dodamo da je opremljenost učionica, uz adekvatno edukvano nastavno osoblje, prioritetna stavka u osavremenjivanju nastavnog procesa, rješenje problematike nam se samo nameće.

– Istraživanjem smo došli do iznenađujućih rezultata koji nam govore da škole u kojima su ispitanici zaposleni, pružaju djelimičnu edukaciju za primjenu savremenih medija. Ostaje nam da se zapitamo kako je moguće truditi se u osavremenjavanju nastavnog procesa, ako sama škola ne čini dovoljno napora na tom putu.

– Ispitivajući mišljenja nastavnog osoblja o pogodnosti programom predviđenih sadržaja za prezentaciju posredstvom savremenih medija, došli smo do rezultata koji nas upućuju na činjenicu da bi trebalo izvršiti izvjesne modifikacije sadržaja (koje nalazimo u programima), kako bi postali pogodniji za softversko „pretakanje”.

– Razlog nedovoljne primjene savremenih medija u radu sa djecom mlađe osnovnoškolske dobi predstavlja i ograničen pristup internetu u školama. Naime, savremeni nastavni proces, kojim je zaokupljeno i elektroni-

sko učenje, traži bezuslovan pristup internetu, tako da se izostavljanjem ovog uslova nastavi ne može dati epitet savremenosti.

Identifikovanje navedenih razloga koji osporavaju primjenu savremenih medija u nastavi pomoći će nam u prevazilaženju problema i nastojanju da se našem osnovnoškolskom sistemu pomogne u „hvatanju koraka” sa savremenim životom. U protivnom, relativno brzo ćemo biti u ogromnom raskoraku između društvene i sredine koju učenici zatiču u školi.

Naše sagledavanje razloga nedovoljne zastupljenosti savremenih medija u mlađim razredima osnovne škole bilo bi mnogo potpunije da su istraživanjem obuhvaćene i škole sa ruralnih područja, čime bi nastavno osoblje bilo u mogućnosti da predoči svoje mišljenje o postojećoj problematici. Pomenuti razlog nameće nam zadatak naših daljih istraživanja, sve u cilju pospješivanja kvaliteta nastavnog procesa u našim osnovnim školama.

LITERATURA

- [1] Bognar, Ladislav i Matijević, Milan: *Didaktika* – Zagreb: Školska knjiga, 2005.
- [2] Prodanović, Tihomir i Ničković, Radisav: *Didaktika* – Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, 1984.
- [3] Vilotijević, Mladen: *Didaktika II* – Beograd: Naučna knjiga i Učiteljski fakultet, 2000.
- [4] Poljak, Vladimir: *Didaktika* – Zagreb: Školska knjiga, 1985.
- [5] De Zan, Ivan: *Metodika nastave prirode i društva* – Zagreb: Školska knjiga, 2005.
- [6] Mijanović, Nikola: *Obrazovna tehnologija* – Podgorica: Obod – Cetinje, 2002.
- [7] Rončević, Anita: *Multimediji u nastavi* – Split: Redak, 2011.
- [8] Ratković-Njegovan, Biljana i Bajac, Momčilo: „Multimediji i interaktivnost u školskoj nastavi” (U zborniku: *Buduća škola II*). – Beograd: Srpska akademija obrazovanja, 2009.
- [9] [http://www.pfb.unssa.rs.ba/Casopis/Broj 910/24MandicLalicBandjur](http://www.pfb.unssa.rs.ba/Casopis/Broj%20910/24MandicLalicBandjur)
- [10] <http://idesign.wvu.edu/Classroom/classrooms/>

Mirko DJUKANOVIC

DEFICIENCY OF MODERN MEDIA IN THE LOWER
GRADES OF ELEMENTARY SCHOOL

Summary

The time we live in is characterized by a massive expansion of the media, that goes through all segments of life and has become a part of our everyday life. It is evident that implementing modern media in the educational process improves the quality of teaching and provides circumstances in which it is easier to acquire the curriculum. Also, it makes the access to the information easier. Professional use of modern media by teachers encourages the active participation of students, and at the same time enforces their independent and research work. However, it is obvious that our elementary school does not pay enough attention to the implementation of the modern media, and because of that we cannot refer to it as a modern one. This circumstances obligate our school system to take appropriate measures in order to accompany the achievements of the modern society. The aim of this scientific work is to examine the factors that influence the deficiency of modern media in the lower grades of elementary school, based on the results of analysis of empirical research, and to emphasize the problems that affect „falling behind” of our educational system in comparison to developed ones. The research results led us to focus on the problems which need to be solved urgently for the purpose of more frequent use of the modern media in the schools, which would make the quality of teaching more productive.

Key words: teaching, school, modern media, teacher